

ENGANGSSKATTEN

BEMÆRKNINGER TIL »PROFESSORUDVALGETS BETÆNKNING«

Af V. VINGE MADSEN

FINANSMINISTERIETS Udvalg af 30. Januar 1943, bedre kendt under Navnet Professorudvalget, gaar i 2. Del af sin Betænkning om »Økonomiske Efterkrigsproblemer« ind for at paalægge en Afgift paa Grundlag af Formuefremgangen i Krigstiden, saaledes at mindre Formuefremgang undtages fra Afgift ved et Fradrag paa mindst Kr. 20.000 (evt. Kr. 40.000) i alle Formuestigninger, inden Afgiften bliver beregnet. Afgiften skal paalægges alle Personer. For Selskaber foreslaar man paalagt en Tillægsafgift af Hensyn til, at Aktiekurserne ikke er steget saa meget, som Selskabernes Formuestigning kunde betinge. Men iøvrigt er Udvalgets Standpunkt dette, at Aktionærerne skal betale Formuestigningsafgift af Kursstigninger paa Aktier, hvad enten Kursstigningen er realiseret eller ej.

Det foreslaaede Fradrag paa 10 % af Begyndelsesformuen og mindst Kr. 20.000, skal dække dels Kursstigning paa Obligationer dels den naturlige Opsparing for mindre Skatteydere. For større Indkomster og deraf flydende Formuefremgang forudsætter man, at selve Indkomstens Størrelse har været betinget af Krigsforholdene, saaledes at det vil være forsvarligt at paalægge en i og for sig naturlig Opsparing Formueafgift. Som Begrundelse derfor er anført, at det vil føles lidet rimeligt at tillade store Formueopsamlinger paa et Tidspunkt, hvor Landets Realformue er gaaet tilbage, og hvor store Befolkningsgrupper har maattet lide Afsavn i betydelig Rækkevidde. Iøvrigt er alle større Indkomster jo delvis samfundsskabte, hvilket er det normale Argument for at gøre Beskatning progressiv.

Afgiften har saaledes foruden det rent praktiske Formaal at bringe en stor Del af Pengerigeligheden ud af Verden tillige et

fordelingspolitisk Formaal: at udjævne den under Krigen opstaaede Ujævnhed i Formuefordelingen.

Formaalet med det følgende er at belyse nogle tekniske Spørgsmaal, som maaske ikke har været tilstrækkelig paaagtede ved Udarbejdelsen af Betænkningen, der vel iøvrigt ikke har skullet fremdrage tekniske Enkeltheder, men mere trække Linierne op. Tekniske Spørgsmaal bliver belyst i Afsnit I—V. I Afsnit V søger jeg at begrunde et afvigende Standpunkt med Hensyn til Beregning af Formuestigningsafgift for Aktionærer og Aktieselskaber. I Afsnit VI opstilles et Par Eksempler, der skulde tjene til at vise, at et generelt Fradrag paa Kr. 20.000 undertiden forekommer for stort. Det følgende Afsnit viser ved et Eksempel, at det maaske er nødvendigt at have Adgang til at dispensere fra Bestemmelsen om, at der skal betales Formueafgift. Bemærkningerne i Afsnit VIII skulde understrege Vanskelighederne ved at finde en rigtig Løsning i Forholdet mellem aktive og passive Kapitalejere. I Afsnit IX omtales Formueforbrug under Krigen og det ønskelige i, at dette Forbrug i overkommeligt Omfang indregnes i Formuefremgangen. Der kunde maaske opnaas et rimeligere Resultat ved at kombinere en Formuestigningsafgift med en moderat Formueafgift ogsaa paa Formuer, der ikke er stegt. Dette Spørgsmaal berøres i Afsnit X. Paa Baggrund af de Maal for den økonomiske Politik i Fremtiden, der blev opstillet i Professorudvalgets Betænkning I, udtaler jeg til Slut Haabet om, at Formueafgift maa blive paalignet, saaledes at Krigstidens Parole: »Ligelig Fordeling af Byrderne« i højere Grad end hidtil kan ske Fyldest.

I.

Der hersker vist almindelig Enighed om, at Udgangspunktet for Beregningen af Formuestigningen bliver den Status, der ligger til Grund for Formueopgørelsen 1939/40, altsaa normalt Formuen pr. 1. Januar 1939. Da ikke alle Skatteydere afslutter deres Regnskabsaar pr. 31. December, kan Basistidspunktet variere indenfor Intervallet 1. Marts 1938 til 1. Februar 1939. Hvis man imidlertid vælger Formueopgørelsens Dato 23. Juli 1945 som Slutdato for Opgørelsen, vilde det maaske være rimeligere at anvende Formueansættelsen for Skatteaaret 1940/41 i Stedet for Skatteaaret 1939/40 som Basis, hvor Regnskabsaaret slutter 30. Juli eller tidligere. Saa vilde Forskellen paa Længden af det Tidsrum, hvorover Beregningen af Formuestigningen finder Sted fra Skatteyder til Skatte-

yder højest kunde blive et halvt Aar. Men der bliver altsaa stadig Forskelle. En anden og maaske mere væsentlig Indvending mod at anvende Formueopgørelsen pr. 23. Juli 1945 som Slutstatus er det, at det i adskillige Erhverv spiller en ret stor Rolle, paa hvilket Tidspunkt af Aaret Opgørelsen bliver foretaget, saaledes at en Del af Formuestigningen evt. kan henføres til dette Forhold. Tantiemelønnede faar Tantiemen udbetalt om Foraaret og har mere af den i Behold pr. 23. Juli 1945 end pr. 31. December, o. s. v. Det vil derfor eventuelt være mere naturligt at anvende Status for Skatteaaret 1946/47 som Slutstatus. Men i saa Fald maa det beklages, at man ikke forinden har søgt de almindelige Ligningsregler skærpet, noget der i høj Grad tiltrænges.

II.

Ved Opgørelsen af den skattepligtige Formue er det fast Praksis, at paalignede, men ikke forfaldne Skatter ikke maa føres som Passiv. Hvis Reglen følges konsekvent, betyder det for den almindelige Ligning ikke saa meget, da det vigtigste er, at den skattepligtige Formue ansættes efter ensartede Principper. Men man er ikke konsekvent paa dette Punkt. Hvis man var det, maatte betalte, men ikke forfaldne Skatter føres som Aktiv; det skal de ifølge en nylig afsagt Højesteretsdom ikke.

Ved Beregning af en Formueafgift efter en forholdsvis haard Skala bliver det formentlig aldeles nødvendigt at betragte paalignede, men ikke forfaldne Skatter som Passiv, selvom det skulde medføre det ubehagelige Arbejde, set fra et administrativt Synspunkt, at Begyndelsesformuen ogsaa maa reguleres ved Fradrag af de paa det Tidspunkt paalignede, men ikke forfaldne Skatter. Har man en Formue paa f. Eks. Kr. 1.000.000, hvorpaa hviler et ikke forfaldent Skattetilsvær paa Kr. 300.000 og en anden Formue af samme Størrelse, hvor Skattetilsværet kun er Kr. 30.000, og tænker man sig Formueafgift i begge Tilfælde er Kr. 700.000, saa vil den sidstnævnte Skatteyder efter Skattens Betaling og Afgiftens Erlæggelse have Kr. 270.000 tilbage, medens den førstnævnte intet har tilbage. Forskellen mellem de to Eksempler behøver kun at være den, at førstnævnte Skatteyder har haft en væsentlig Del af sin Indtægt i Krigsperioden umiddelbart før Slutstatus, medens sidstnævntes Hovedindkomster er faldet paa et tidligere Tidspunkt.

Kunde man forudsætte, at Indtægtsforholdene for vore to Skatteydere bliver uforandrede fra Aaret umiddelbart før Slutstatus til

Regnskabsaaret umiddelbart efter Slutstatus, saa vilde Forholdet i væsentlig Grad udjævnes, men denne Forudsætning holder netop ikke Stik i mangfoldige Tilfælde. Eksemplerne viser, at man bliver nødt til at overveje Spørgsmaalet om, hvorledes man skal placere ikke forfaldne Skatter. Dette Spørgsmaal er, saa vidt jeg kan se, ikke berørt i Betænkningen.

III.

Der er intet Sted i Betænkningen anført, hvorledes man skal forholde sig, naar Begyndelsesformuen er negativ. Hvis man ikke vil beregne Formuefremgangen ud fra en eventuel negativ Begyndelsesformue, men altid sætte denne til mindst 0, vil man naa til meget urimelige Resultater. Negative Formuer findes navnlig hos Personer, der har overtaget Virksomheder, hvor der er betalt en større Goodwill, som ikke medregnes ved Formueansættelsen, og hos Ejere af fast Ejendom, navnlig Landbrugsejendomme, hvor Handelsværdien ligger væsentlig over de Værdier, hvortil Ejendom, Besætning og Inventar medregnes ved Opgørelsen af den skattepligtige Formue. De urimelige Resultater opstaar, naar man sammenligner mellem Erhvervsdrivende, der ejer de nævnte Formuede, og andre Erhvervsdrivende, der har en tilsvarende Formuefremgang, men positiv Begyndelsesformue. For den første Gruppe vil Begyndelsesformuen og Slutformuen ofte være noget for lav, men Stigning rigtig, naar der ogsaa regnes med negative Tal. De politiske Muligheder for at naa til et rimeligt Resultat paa dette Omraade vil maaske nok være smaa, men der synes dog efterhaanden at være skabt Forstaaelse for et andet af Betænkningen anlagt Synspunkt, som ud fra en »praktisk« Indstilling forekommer mange urimeligt, Jeg tænker her paa Kravet om, at den nye Ejendomsskyldvurdering skal lægges til Grund ved Beregningen af Slutformuen; saa skulde der vel ogsaa være Haab paa dette Omraade. De negative Formuer er desværre aldrig gjort til Genstand for en statistisk Behandling, saa der er ikke Mulighed for at sige noget om, hvor meget det vil betyde at anvende negativ Begyndelsesformue. Men Ansættelserne findes.

IV.

I Kap. XIV om Vurderingsprincipper foreslaar Udvalget, at Inventar og Maskiner saa vidt muligt sættes til den Værdi, man maa

antage, de vil faa paa længere Sigt. Det vil normalt sige, at der vil finde en Opskrivning Sted.

Man kan heroverfor anføre, at der vil opstaa mange Vanskeligheder ved at naa frem til en rimelig Værdiansættelse, ligesom der vil opstaa mange regnskabsmæssige Vanskeligheder ved Beregningen af Afskrivningen paa disse Genstande i Fremtiden. Opskrivningen forøger Formuestigningen og dermed Afgiften. Skal Forøgelsen i Afgiften indregnes i vedkommende Genstands Anskaffelsespris og gøres til Genstand for Afskrivning i Fremtiden? Dette og lignende Spørgsmaal opstaar. Vanskelighederne ved Værdiansættelse har medført, at Skattemyndighederne ved Revision af Formueopgørelserne har opgivet at foretage en saadan Forhøjelse bortset fra særlig grelle Tilfælde.

Som en praktisk Løsning paa dette Spørgsmaal er der vist Grund til at overveje, om man ikke skulde lade det blive ved de ansatte Værdier ved Beregning af Formuestigningen, men saa kræve Opskrivning til rimelige Værdier, efterhaanden som Nyanskaffelser og Genanskaffelser finder Sted. Der burde saa tillige statuere Indkomstskattepligt af enhver Fortjeneste ved Salg eller Udskiftning af et Aktiv, hvorpaa der finder Afskrivning Sted. De særlige Regler om Beskatning af saadanne Fortjenester i de midlertidige Ligningslove (Lov af 22. December 1939 m. fl.) er ganske irrationelle og urimelige. Hvis man fik en almindelig Regel om, at enhver Fortjeneste af denne Art er indkomstskattepligtig, saa kunde man til Gavn baade for Erhvervslivet og for Skattemyndighederne stille Erhvervslivet langt mere frit med Hensyn til Beregning af Afskrivninger. I denne Forbindelse trænger Spørgsmaaet om en Udjævning af Erhvervslivets Indkomster sig paa, men det vil føre for vidt at komme nærmere ind paa dette Spørgsmaal her.

Man risikerer rigtignok let at faa fastsat en Formueafgift paa Grundlag af for lave Værdier for Maskiner og Inventar, og derefter ikke at faa fastsat rimelige Afskrivningsregler og Regler om Beskatning af Fortjeneste ved Salg.

V.

I Kapitel XV i Betænkningen drøftes de særlige Problemer, der opstaar i Forbindelse med Værdiansættelsen af Aktier.

Det bliver anført, at børsnoterede Aktier skal optages til den paa Opgørelsesdatoen noterede Kurs, og der gøres opmærksom paa, at Kurserne formentlig gennemgaaende viser en mindre Stigning

under Krigen, end Stigningen i Værdien af Aktieselskabernes Formuegenstande egentlig betinger. Det foreslaas, at man alligevel lægger Hovedafgiften hos Aktionærene for ikke at bryde med det øvrige Afgiftssystem og gribe forstyrrende ind i Progressionen, men at man afbøder den mindre Stigning i Aktiekurserne ved at lægge en moderat Formuestigningsafgift paa den Stigning, Aktieselskabernes Formue udviser opgjort efter almindelige Principper for Opgørelse af den skattepligtige Formue.

Forinden jeg gaar nærmere ind paa dette principielle Spørgsmaal, er der Grund til at paapege, at der bestaar en væsentlig Forskel mellem de egentlig børsnoterede Papirer, hvor der som Regel findes en Markedspris bestemt af et rimeligt Antal Salg og Køb, og saa de efterbørsnoterede Papirer, der i nogle Tilfælde omfatter endog Aktier i Familieselskaber, hvor Aktierne ligger paa faste Hænder, og hvor Kursen fastsættes paa Efterbørsen paa Grundlag af sjældne Tilfælde af Udbud eller Efterspørgsel efter de paagældende Aktier. I de Tilfælde er der ikke Tale om en Prisansættelse paa et Marked, men der kan være Tale om ved skattemæssigt betingede Baisseudbud at tvinge Kursen ned umiddelbart før et Statustidspunkt, ligesom Aktionærene ofte ikke vil kunne væрге sig mod en for høj Kursansættelse, fordi der fra interesseret Side bliver budt paa Aktierne i et Selskab, hvor Aktiekapitalen ligger fast. Som Eksempel kan nævnes, at Kursen for et Industriselskab i Kolding, hvis Aktier er noteret paa Efterbørsen, har vist følgende Svingninger: 1. Januar 1944: 127, 1. Januar 1945: 190, 23. Juli 1945: 145, uden at disse Svingninger paa nogen Maade er betinget af Selskabets egne Forhold.

Det har i mange Tilfælde været urimeligt, at en saadan tilfældig Kurs skulde bruges ved Opgørelse af den skattepligtige Formue. En Overgang til at anvende den nedenfor omtalte 80 % Regel eller en lignende Regel for disse Aktier vilde være at foretrække. Navnlig vil det være betænkeligt at anvende Noteringen som Udgangspunkt ved Fastsættelsen af Statusværdi, saafremt Slutstatus for Opgørelsen ligger senere end 23. Juli 1945, for det vil i mange Tilfælde sikkert være muligt ved smaa Udbud at tvinge Kurserne ned, og noget saadant er utvivlsomt allerede forsøgt.

Med Hensyn til de ikke børsnoterede Aktier gør Betænkningen opmærksom paa, at Kursen for disse i Henhold til Lov af 22. December 1939 normalt skal ansættes til 80 % af Aktiernes indre Værdi. Af praktiske Grunde blev denne Lovbestemmelse ændret ved Lovens Fornyelse den 19. December 1941, idet det blev tilføjet

i § 10: »opgjort paa Grundlag af Selskabets Status ved Udgangen af det til Grund for Selskabets sidste Skatteansættelse liggende Regnskabsaar.«.

Dette bevirker, at Kursen er fastsat paa Grundlag af en Status fra Aktieselskabet, der ligger ret langt tilbage i Tiden, normalt et Aar. Har Selskabet efter dette Statustidspunkt haft gode Indtjeningsmuligheder, saa kommer den Kursstigning, der kunde betinges heraf, slet ikke til Udtryk i Aktionærernes Statusopgørelser. Et Eksempel vil tydeliggøre Forholdet. Et Aktieselskab har Regnskabsaar 1. April—31. Marts. Det Regnskab, der afsluttes pr. 31. Marts 1943, lægges til Grund for Ansættelse til Statsskat for Skatteaaret 1944/45. Den Kurs, Aktionærerne skal anvende ved Selvangivelse for Skatteaaret 1945/46, beregnes efter Lovens Regler i dette Tilfælde paa Grundlag af Selskabets Status pr. 31. Marts 1943. Saafremt Aktionærerne har Status pr. 1. Januar, ligger der i det foreliggende Tilfælde et Tidsrum for $1\frac{2}{3}$ Aar mellem det Tidspunkt, hvor Selskabets Status er afsluttet, og det Tidspunkt, hvor denne Status lægges til Grund for Kursfastsættelsen ved Aktionærens Statusopgørelse. Har Aktionæren Statusafslutning paa et Tidspunkt, der ligger forud for 1. Januar 1945, kan Forholdet blive endnu grellere, idet han da iflg. Praksis er berettiget til (?) at anvende den Kurs, der er anvendt det foregaaende Aar og meddelt Skattemyndighederne i 1944 af Statens Ligningsdirektorat, altsaa den Kurs, der er fastlagt paa Grundlag af Status pr. 31. Marts 1942. Er Skatteydernes Statustidspunkt f. Eks. 1. Oktober 1944, vil Afstanden være forøget til $2\frac{1}{2}$ Aar.

Der er ganske vist efter Lovbestemmelsen fastsat modificerende Regler, der giver Adgang til at fravige 80 % Reglen, men saaledes som Lovparagrafen er formuleret, vil Afvigelser fra Reglen kun kunne ske i nedadgaaende Retning.

Ved Formueopgørelsen pr. 23. Juli 1945 skulde de sidste af Ligningsdirektoratet fastsatte Kurser lægges til Grund. I det nævnte Eksempel vil Afstanden mellem det Statustidspunkt hos Aktieselskabet, der ligger til Grund for Kursfastsættelsen, og Status pr. 23. Juli 1945 være godt $2\frac{1}{2}$ Aar, og Afstanden er altid mindst $1\frac{1}{2}$ Aar. Har det paagældende Selskab i dette Tidsrum haft gode Indtjeningsmuligheder, er det klart, at Resultatet af en Formueafgift, der bliver taget hos Aktionæren alene, ikke bliver rimelig.

Kursen er foruden af Selskabets Formueværdier i høj Grad paa-
virket af Indtjeningssevnen og af Størrelsen af det udbetalte Ud-
bytte. Her ligger ogsaa en væsentlig Aarsag til Afvigelse mellem

Kursen og Aktiens indre Værdi. Reglerne om Udbyttebegrænsning spiller ind her. Paa den ene Side har det begrænsede Udbytte svækket den øjeblikkelige Forrentning og dermed Kursen. Paa den anden Side er den indre Værdi steget med de Midler, der ikke har kunnet ubetales som Udbytte.

Til Belysning af det foregaaende kan anføres følgende Tal paa Grundlag af en foreløbig Revision af Formueopgørelserne for 61 Aktieselskaber, der er hjemmehørende i Kolding:

Efter Formueopgørelsen udgjorde den samlede Formue pr.

23. Juli 1945	Kr. 33.880.000
medens Summen af Kurs multipliceret med Aktiekapital for Selskaberne udgjorde	» 22.660.000
Differencen	Kr. 11.220.000

er en »skjult« Formue for disse Selskaber. Dette Beløb er slet ikke saa lille set i Forhold til Byens samlede opgørelsespligtige Formue, der efter den foreliggende, foreløbige Optælling var paa 101 Mill. Kr. Aktierne bliver saaledes gennemsnitlig opført til ca. $\frac{2}{3}$ eller 66 % af Selskabernes Formueværdier. Af ovennævnte samlede Formue for Selskaberne er 8,3 Mill. Kr. Ejendomsskyldværdi. Efter Udvalgets Betænkning skal Ejendomsskyldværdien efter den Vurdering, der finder Sted i Øjeblikket, lægges til Grund ved Afgiftens Beregning for Personer. Stiger Ejendomsskyldværdien ved Vurderingen med 20 %, betyder det med uændrede Kurser, at ovennævnte Differens vokser med godt $1\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og den gennemsnitlige Kursværdi falder til ca. 63 %.

Der er, som nedenstaaende Oversigt viser, store Forskelle fra Tilfælde til Tilfælde. Materialet er naturligvis for lille til, at man kan drage alt for sikre Slutninger af den Spredning, det viser. 4 af Selskaberne er noteret uofficielt. Begge Kurser for 2 Bankaktieselskaber ligger over Gennemsnit, medens Kurserne for 2 Industrielsselskaber ligger under 55 % af Formueværdierne.

Antal Selskaber	Kursværdi i % af Formueværdi
2	10— 20
—	20— 30
6	30— 40
10	40— 50
7	50— 60
10	60— 70
11	70— 80
10	80— 89
4	90—100
1	over 100

Alle de øvrige Kurser er fastsat af Statens Ligningsdirektorat paa Grundlag af den modificerede 80 % Regel. At saa mange ligger under 80 % af indre Værdi skyldes som nævnt i det foregaaende, enten 1) at det paagældende Selskab har haft stor Formueforøgelse efter det Tidspunkt, hvor den Status er afsluttet, som Ligningsdirektoratet har lagt til Grund for Kursfastsættelsen, eller 2) at Indtjeningsevnen og/eller Udbyttet for Selskabet har været saa ringe, at Ligningsdirektoratet har fundet Anledning til at fravige Reglen.

Det er mit Haab, at det her fremdragne Materiale vil opfordre Statens Ligningsdirektorat til i Samarbejde med Statistisk Departement at foretage en grundig statistisk Undersøgelse af Forholdet mellem indre Værdi og Kurser for henholdsvis 1) egentlige børsnoterede Aktier, 2) efterbørsnoterede Aktier og 3) unoterede Aktier.

Foruden Begrænsning i Adgangen til at udbetale Udbytte, har der været Begrænsning i Adgang til at give Tantième. Følgen heraf er i mange Tilfælde, at Aktieselskaberne er blevet overmaade likvide, og at en væsentlig Del af de ledige Penge findes hos disse. Ganske vist har Beskatningen af Aktieselskaberne været langt haardere end af private. Herved er en Del Midler overført til det offentlige, men dette Forhold afbødes i de fleste Tilfælde af, at Aktieselskaberne gennemgaaende behersker de mere eller mindre monopoliserede Omraader, hvor der har været særlige Muligheder for store Fortjenester under Krigen.

Derimod er der mange Aktionærer, hvis Formue ikke er blevet særlig likvid under Krigen. Hvis Aktionærernes Formue bestaar af Aktier i Selskabet, der eventuelt ved Krigens Begyndelse i vid Udstrækning har været belaaet i en Bank, saa vil de ofte paa Grundlag af Kursstigningen af Aktierne have en væsentlig Formuefremgang. De vil da have meget vanskeligt ved at erlægge en Formueafgift. Midlerne til at betale Formueafgiften vil de vanskeligt kunne faa i Form af forøget Udbytte af Selskabet, selv om der iøvrigt blev givet Aktieselskaberne frie Hænder med Hensyn til deres Udbyttepolitik. Selskabets Midler er ofte, for at opnaa Skattelettelse for de tidligere Aar, bundet i Form af Henlæggelse til Reserve til bestemte Formaal. Angriber Selskabet disse Reserver for at udbetale Udbytte til Aktionærerne, for at disse kan anvende Beløbene til Betaling af Formueafgiften, saa vil det medføre væsentlige Tillæg til Selskabets skattepligtige Indtægt det paagældende Regnskabsaar. For Aktionærerne er de udbetalte Beløb skatteplig-

tig Indkomst, der medregnes det følgende Skatteaar, saaledes at en væsentlig Del af Beløbet maa reserveres til at betale Indkomstskat med. Den Udvej, at Selskabet forøger Udbyttet væsentlig et enkelt Aar, er saaledes næppe farbar. Aktionærene kan heller ikke laane de nødvendige Beløb hos Selskabet, idet Aktieselskabslovgivningen ret naturligt stiller sig hindrende i Vejen herfor. Som sidste Udvej har Aktionæren saa at belaae Aktierne hos en Bank, men der vil ofte blive tale om saa store Beløb, at det vil blive vanskeligt at laane dem.

De i det foregaaende anførte Betragtninger vedrørende Aktieselskabernes og Aktionærernes Forhold fører mig til den Anskuelse, at det maaske alligevel vilde være rigtigere at holde Stigningen i urealiserede Aktiebeholdninger udenfor de private Skatteyderes Formuefremgang ved Beregningen af Formueafgift for dem og saa at paaligne Aktieselskaberne en Formuestigningsafgift, der formentlig skulde være stærkt progressiv paa Forholdet mellem Begyndelsesformuen og Slutformuen.

VI.

Man kan anføre adskillige Eksempler, som viser, at den foreslaaede Afgift bliver alt for lille i Forhold til vedkommendes Erhvervs urimelig høje Indtægter og Formueopsparing under Krigen. Det gælder navnlig, hvor det er den erhvervsdrivende Mellemlasses Indtægt, som er steget i særlig Grad. 2 Eksempler fra Kolding kan tjene til at belyse dette:

Eksempel I:

9 Restauratører af Mellemlassen har i Kalenderaarene 1939—	
44 incl. tjent ialt	Kr. 567.000
Hvis Gennemsnitsindtægten havde været af samme Størrelse som Gennemsnittet af de tre højeste Indkomster for Kalenderaarene 1935—38 incl., jfr. Reglerne om Beregning af Merindkomstskat og Krigskonjunkturskat, vilde deres samlede Indkomst i samme Periode have været	» 259.000
Samlet Merindkomst	Kr. 308.000
Disse Restauratører havde pr. 1. Januar 1945 en samlet Formue paa	Kr. 355.000
Den samme Formue pr. 1. Januar 1939 udgjorde	» 98.000
Formuestigningen har saaledes været	Kr. 257.000

Disse Tal tjener til Belysning af Indkomst- og Formueforholdene indenfor denne Erhvervsgruppe, og der er Grund til at gøre

opmærksom paa, at de angivne Indkomstbeløb er skattepligtig Indtægt. Ved Beregningen af den skattepligtige Indkomst fradrages ikke alene den ordinære Indkomstskat, men ogsaa Merindkomstskatten og Krigskonjunkturskatten, saaledes at Stigningen i Udbyttet af Erhvervet bortset fra Skatter har været langt, langt større. I England og Sverige, hvor Krigskonjunkturbeskatningen har været langt mere effektiv, og hvor navnlig Reglen om, at betalte Skatter kan fradrages i den skattepligtige Indtægt, ikke har været gældende, vilde en saadan Merindtægt og Formuestigning have været ganske utænkelig.

Beregner man nu den samlede Formuestigningsafgift for denne Gruppe, bliver den efter Skala I a i Betænkningen Kr. 77.059, og hvis den beregnes efter Skala IV Kr. 25.010. Uden at gaa det paa-gældende Erhverv for nær, kan man vist roligt sige, at denne Gruppe slipper urimeligt billigt fra Afgiften selv efter den haardeste Skala.

Efter Skala IV vilde 8 af Gruppens Medlemmer komme til at betale ialt Kr. 110 af en Formuestigning paa Kr. 160.000, et ganske illusorisk Beløb.

Eksempel II:

Typisk Bagerforretning, Formue pr. 1. Januar 1945	Kr.	45.000
Formue pr. 1. Januar 1939	»	15.000
		Stigning
	Kr.	30.000

Afgift efter Skala I A Kr. 4.400. Naar det samtidig oplyses, at

Gennemsnitsindtægten 1939—49 var	Kr.	12.000
medens Gennemsnittet af tre højeste Aar 1935—39 var	»	5.000

saaledes at den gennemsnitlige Merindkomst er steget
 Kr. | 7.000 |

forekommer den paalignede Formueafgift unægtelig meget lille.

Det bemærkes, at der i begge Eksempler kun er medtaget ældre Virksomheder, der var i Drift før 1934.

Det af Udvalget foreslaaede generelle Fradrag paa Kr. 20.000 synes at dække disse Grupper af Skatteydere i urimelig Grad overfor Formueafgiften. Herved maa tages i Betragtning, at Formuens reelle Værdi øges ved, at andre betaler Formueafgift, saaledes at en væsentlig Del af den fiktive Kapital bringes ud af Verden og den fremtidige Indkomst- og Formuebeskatning derfor maa forventes at blive relativt lempeligere. Dette Synspunkt gælder i hvert Fald altid, naar Kapitalen er anbragt passivt i Bankindestaaende og Obligationer, medens større Tvivl kan rejses, hvor

Formuen er anbragt aktivt i Aktier eller direkte i reelle Formueværdier.

VII.

Saaframt Afgiften gennemføres uden Modifikationer i Form af Adgang til Dispensation i særlige Tilfælde, vil den undertiden ramme for haardt. Som et Eksempel herpaa kan nævnes Forholdet mellem to Læger eller Sagførere, der ved Krigens Begyndelse var forholdsvis nynedsatte. Den ene sørger for sin Alderdom gennem aarlige Bidrag til en Pensionsforsikring. Den anden vil sørge for sin Alderdom ved at opspare en Kapital, der gennem sit Afkast skal sikre samme Formaal som Pensionsordningen. Den første undgaar Formueafgiften, selvom han netop har valgt den samfundsmæssigt set dyreste Form for Alderdomsforsikring, medens den sidste kommer til at bløde dyrt, fordi han har et Erhverv, hvor der først ligger en Aarrække med ingen eller ringe Indtægter og derefter en Periode med forholdsvis høje Indtægter, som betinger Opsparing til Alderdommen gennem en relativ kort Aarrække. Formuestigningen for saadanne Erhverv kan i enkelte Tilfælde blive ret stor. Jeg har med Vilje nævnt Erhvervene: Læge og Sagfører, fordi disse Erhverv har haft en meget lille Indkomststigning under Krigens, saaledes at Realindkomsten er faldet i væsentlig Grad. Man kan maaske mene, at der tjenes forholdsvis meget i disse Erhverv, men kan i hvert Fald ikke komme uden om, at den Periode, hvori der tjenes store Indtægter her, er kortere end i andre Erhverv.

VIII.

Der bliver flere Steder i Betænkningen gjort opmærksom paa den væsentlige Forskel, der er mellem Formuer, der (hovedsageligt) er anbragt aktivt, og Formuer, der (hovedsageligt) er anbragt passivt, men Forskellen bliver efter mit Skøn ikke tilstrækkeligt fremhævet, jfr. saaledes Side 54, hvor det anføres, at en Formuestigning paa 10 % langt fra repræsenterer nogen reel Formueforøgelse. Det turde dog afhænge af, hvorledes Formuen er anbragt.

Formuestigningsafgiften vil formentlig ramme de passive Kapitalere haardere end de aktive, fordi de sidstes Værdier bliver underkastet en forsigtig Vurdering under Hensyntagen til det vanskelige i at bedømme Fremtidsudsigterne. Det er vanskeligt at vurdere, hvilken Del af Prisstigningen, der har sin Rod i Knap-

hedsfænomener (Raavaremangel, høje Fragtrater og Forsikringspræmier etc.), som antagelig i væsentlig Grad vil forsvinde. Men det er endnu vanskeligere at bedømme, om den Del af Prisstigningen, der skyldes inflatoriske Forhold, vil blive bevaret. Ud fra den almindelige Politik, som anbefales i Betænkning I, og som antagelig vil faa politisk Tilslutning paa Grundlag af Erfaringer fra sidste Krig, kan man vel gaa ud fra, at den Del heraf, der skyldes Lønstigninger, vil blive bevaret. Man vil næppe en Gang til gennem en Deflation forsøge at gøre det umulige: at gøre en »uærlig« Krone »ærlig«.

Ved Gennemførelsen af Formueafgiften vil man bremse den almindelige Tendens til inflatorisk Udvikling, som har præget dette Aarhundrede, ganske vist med svære, men kortvarige Tilbageslag. Herved vil man gavne de passive Kapitalejere. Men taget over lidt længere Sigt vil den almindelige Tendens til Fordel for de aktive Kapitalejere sikkert atter blive sejrende, saaledes at disse faar Hovedfordelen.

IX.

I Diskussionen om Formueafgiften er det Gang paa Gang blevet fremhævet, at de, der har været forudseende nok til at bruge deres Indtægter i Tide, slipper fri, saaledes at det er Sparerne, der rammes. Hovedargumentet heroverfor maa være, at saa har disse Forbrugere heller ikke faaet saa overvættets meget for Pengene, navnlig hvis Forbruget er sket i de senere Aar.

Men Argumentet har den Betydning, at man i det Omfang, det er teknisk muligt, bør indregne Formueværdier af ikke skattepligtig Art i Formuefremgangen, naar de er erhvervet under Krig og navnlig de første Aar.

Forbruget burde have været ramt gennem en mere rationel og haardere Krigskonjunkturskat under Krig, saaledes som Tilfældet har været i Sverige og England, men det nytter jo ikke at græde over spildt Mælk; man har Lov til at haabe paa, at man senere i paakommende Tilfælde vil drage Lære af Erfaringerne fra denne Krig.

I Kapitel IV i Betænkningen fremsættes nogle Betragtninger over Engangsskat paa Indkomster. Mulighederne herfor afvises under Henvisning til de tekniske Vanskeligheder ved at revidere Indkomstansættelserne. Hertil kan jeg ganske slutte mig.

Paa et begrænset Omraade kunde man maaske naa et rimeligere Resultat, hvis man i et vist Omfang tog Hensyn til Forbruget. For

de største Skatteydere forekommer det mig naturligt, at man godkender et Privatforbrug af en vis Størrelse som rimeligt, saadan at det Beløb, hvormed Privatforbruget i hvert enkelt af Krigsaarene overstiger det fastsatte Grundbeløb, bliver tillagt Formuefremgangen, forinden Afgiften bliver beregnet. Herved vilde man paa indirekte Maade anslaa Værdien af Nyanskaffelser eller uønsket Forbrug, og man vilde have Mulighed for at ramme de velhavende Klassers Hamstring i Krigens Begyndelse. Sammenligningsgrundlaget skulde være Gennemsnittet af Privatforbruget i Aarene 1935—37 incl. (1938 ikke med, da var Hamstringen eller Beredskabskøbene allerede begyndt). Dette Gennemsnit skulde saa forhøjes med 15 til 100 % af Hensyn til Stigningen i Prisniveauet. Hvis man begrænser sig til de største Indtægter og Privatforbrug, skulde en saadan Fremgangsmaade være teknisk gennemførlig, men man maa afholde sig fra en generel Revision af selve Indkomstgrundlaget.

X.

I Dagspressen er nævnt talrige Eksempler, hvor en Formuestigningsafgift forekommer den paagældende Ejer alt for stor efter de foreslaaede Skalaer. Selv om man naturligvis ikke skal tillægge disse Paastande alt for stor Vægt, ligger der utvivlsomt deri den Sandhed, at en meget stærkt progressiv Skala i enkelte Tilfælde kan ramme urimeligt haardt.

Der er ligeledes blevet gjort gældende, at det vil føles urimeligt, at en Formuestigning paa Kr. 200.000 vil medføre en meget stor Afgift, hvis Basisformuen er 0, men ingen Afgift, hvis Begyndelsesformuen er 2 Mill. Kr. Selv Formuer, der viser Tilbagegang, kunde der ud fra visse Synspunkter være Grund til at paaligne Afgift. Saafremt en Formuestigningsafgift ikke blev gennemført, vilde de gennem en højere Indkomst- og Formuebeskatning i Fremtiden være med til at bære Byrden.

Ud fra disse Synspunkter vilde man, saa vidt jeg kan se, naa til færre Tilfælde, hvor Virkningen vilde føles urimelig, hvis man kombinerede en Formuestigningsafgift med en generel Formueafgift. Formuestigningsafgiften burde føres længere til Bunds f. Eks. ved en Afgift paa 15 % af Stigninger fra 10—20.000 Kr., men ende med 70 à 80 % af den Del af Formuestigningen, som overstiger Basisformuen med 100 %. Den generelle Formueafgift kunde derimod passende begynde højere oppe, saaledes at Formuer paa indtil Kr. 50.000 var afgiftsfri, Formuer paa Kr. 100.000

svarer 10 %, og af den Del af Formuen, der overstiger 1 Mill. Kr. svares 20 %.

XI.

I Professorudvalgets Betænkning I er opstillet følgende Maal for den økonomiske Politik i Tiden efter Krigen: 1) fuld Beskæftigelse, 2) Forhøjelse af Levfoden, 3) jævne økonomisk Fordeling, 4) stabile Løn- og Prisforhold og 5) friere Forhold. Rækkefølgen skulde angive den Vægt, Befolkningen skulde tillægge de forskellige Maal for det Tilfælde, at de ikke skulde kunne opfyldes uden at komme i Modstrid med hinanden.

Saaledes som de politiske Forhold har udviklet sig, er der Grund til at formode, at det sidstnævnte Maal »friere Forhold« er rykket nogle Numre op i Rækkefølgen.

Hvis der imidlertid skal kunne naas noget i Retning af Opfyldelse af dette Maal indenfor en overskuelig Fremtid og uden Til-sidesættelse af de øvrige Maal, synes det at være en uomgængelig Betingelse, at der snarest gennemføres en Engangsskat af mindst samme Omfang, som Betænkningens Hovedforslag forudsætter.

Vilde man gennemføre frie Forhold uden Indgreb overfor Pengerigeligheden, vilde man overfor en minimal Varemængde stille en overvældende Købeevne, saavel i Produktionslivet som hos Forbrugerne, og man vilde ende i en forrygende Inflation.

Ved at gennemføre en Formueafgift vil man berøve Produktionslivet en Del af denne Købeevne, saaledes at Forholdet mellem denne og Vareudbudet bliver mere rimeligt og Mulighederne for friere Forhold større. Da man imidlertid ikke derved kan svække den latente Købeevne hos visse Forbrugergrupper, vil det alligevel være nødvendigt at bevare en Rationering af visse Forbrugsvarer et Stykke Tid endnu.

Forretningsmanden vil argumentere med, at Pengene befinder sig bedre i hans Lomme end i Statens. Han overser her to væsentlige Ting. For det første, at Pengene nok er hans juridisk set, men fra et økonomisk Synspunkt er der foregaaet noget, der nærmest kan karakteriseres som det modsatte af Skattebetaling. Tyskerne har uden reelle Modydelser tvunget den danske Stat til gennem Nationalbanken at udbetale sine Borgere Penge, disse Penge er ad forskellige Veje havnet hos Forretningsfolk som likvid Formue. For det andet ser Forretningsmanden ikke, at saafremt han ikke vedblivende vil henvende sig til diverse Kontorer for at faa Lov til at købe noget for sine Penge, maa han nødvendigvis give Af-

kald paa nogle af dem, saadan at der kan komme større Harmoni mellem Forretningsfoks Købeevne og den Mængde Raavarer eller Stabelvarer etc., der staar overfor denne Købeevne. Kun ved at gaa med til at begrænse sin Likviditet kan Forretningslivet opnaa større Frihed i sine Dispositioner. Populært kan det maaske udtrykkes saadan, at Forretningsmanden maa vælge mellem at se sine Dispositioner begrænset af offentlige Reguleringsforanstaltninger eller af den Kreditværdighed, hans Bank vil tilskrive ham, efter at han har indbetalt Formueafgiften.

I den politiske Diskussion før Valget har de Partier, der er for Planøkonomi, været mest ivrige for at gennemføre en Engangsskat, skønt den ikke var absolut paakrævet, hvis man bevarer bunden Økonomi. Her er det naturligvis Hensynet til en jævnere Fordeling, der har spillet ind. De Partier, der ønsker friere Forhold, har indtaget en Holdning overfor Engangsskatten, der synes at indeholde en alvorlig Hindring for Gennemførelsen af deres Program, idet deres Tilslutning til den har været saa betinget, at det kunde tyde paa, at de ikke har set dens Betydning. Man kan ganske vist optage omfattende Statslaan og derved opsuge en Del af de ledige Penge, men saa bliver Mulighederne for at sætte Skatterne ned i Fremtiden forringet. En hurtig gennemført Engangsskat synes det bedste Middel til at naa deres Maal: større Frihed paa det økonomiske Omraade uden at træde velerhvervede Interesser for nær, bortset fra »velerhvervede Interesser«, der er opstaaet under Krigen, og hvis Velerhvervethed turde være særdeles problematisk.

Det er utvivlsomt, at en Engangsskat ikke kan gennemføres med fuld Retfærdighed til alle Sider, men det synes lige saa utvivlsomt, at en Engangsskat med Hovedvægten paa Afgiften paa Formuestigningen vil fremme de politiske Formaal, Befolkningen ved Valget har givet Tilslutning, og at den samtidig vil afbøde en væsentlig Del af den Ulighed, der er opstaaet under Krigen, saadan at Krigstidens Parole: »Ligelig Fordeling af Byrderne« derefter i væsentlig højere Grad end Tilfældet er nu, vil være sket Fyldest.